

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในแวดวงวรรณกรรมไทยหลังวิกฤตการณ์การเมืองยุค 14 ตุลาคม 2516 ทำให้เกิดนักเขียนที่เคยเป็นนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเกิดขึ้นอย่างมากมาย แม้ว่าสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองจะมีไม่มากนัก มีแรงกดดันจากระบอบการปกครองแบบเผด็จการที่ได้รับอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ทำให้นิสิตนักศึกษาเหล่านี้ใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการนำเสนอแนวคิดวิพากษ์วิจารณ์สภาพสังคมซึ่งเกิดขึ้นขณะนั้น

งานเขียนในยุคดังกล่าวมีทั้งบทกวี เรื่องสั้นที่เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับความไม่พอใจสังคม ซึ่งนักเขียนที่เป็นที่รู้จักกันดีเช่น อนุช อภาภิรมย์ วิทยากร เชียงกุล เสถียร จันทิมาธร สุรชัย จันทิมาธร นิเวศน์ กันไทยราษฎร์ วัฒน์ วรรณยางกูร ฯลฯ ทำให้การเขียนแพร่ขยายไปตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น กลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากรนำโดย สุจิตต์ วงษ์เทศ ชรรค์ชัย บุญปาน ประทีป ชุมพล ฯลฯ รวมกลุ่มออกหนังสือ ซอฟ้า เน้นในด้านวรรณกรรมและโบราณคดี ซึ่งมีผลทำให้เกิดนักเขียนที่มีชื่อเสียงอีกหลายคน เช่น สุวรรณี สุคนธา ณรงค์ จันทรเรือง มนต์ สัตยารักษ์ ไพบุลย์ วงษ์เทศ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ฯลฯ

ในยุคที่เรียกกันว่ายุคประชาธิปไตยเบ่งบาน งานสร้างสรรค์แนวเพื่อชีวิตเป็นที่นิยมและได้รับความสนใจจากผู้อ่านอย่างกว้างขวาง รินฤทัย (2523: 22) กล่าวถึงวรรณกรรมในยุคนี้ว่า

วรรณกรรมในยุคนี้นับว่ารุ่งเรืองเฟื่องฟูที่สุด ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ความมั่นใจในชัยชนะของประชาชนที่สามารถจัดอำนาจเผด็จการไปได้ ทำให้นักเขียนกล้าแสดงออกอย่างเปิดเผยและค้นพบแนวทางการเขียนทั้งรูปแบบและเนื้อหาสำหรับตนเองมากขึ้น เนื้อหาของวรรณกรรมในช่วงนี้จะเจาะลึกลงไปถึงปัญหาของสังคมในประการต่าง ๆ ทั้งการสะท้อนภาพและชี้ให้เห็นต้นตอของปัญหา ผู้เขียนเสนอภาพทั้งปัญหาชนบทและปัญหาในเมือง

...วรรณกรรมเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดทัศนคติต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน พัฒนาการที่เด่นที่สุดของวรรณกรรมในยุคนี้คือ เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นกระจกเงาสท้อนภาพสังคมไปสู่การเป็นโคมไฟส่องนำหนทางอยู่รอดของสังคม หรืออย่างที่กล่าวกันว่า เปลี่ยนจากยุค “เราจะไปทางไหนกัน” มาเป็น “เราจะไปอย่างไรกัน” วรรณกรรมจึงทำหน้าที่ “ชี้นำ” ผู้อ่าน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง วรรณกรรมมีอิทธิพลทางความคิดต่อผู้อ่านอย่างจริงจัง

วรรณกรรมไทยปัจจุบันมีรูปแบบการนำเสนอในรูปของบทร้อยกรอง เรื่องสั้น นวนิยาย บทละครพูด และสารคดี โดยมีเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับสามัญชนแสดงถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่เหมือนชีวิตจริง เป็นเรื่องใกล้ตัวผู้อ่าน เช่นการเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ การติดต่อสื่อสาร การจราจร การธนาคาร ฯลฯ ในด้านกลวิธีการแต่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากวรรณกรรมตะวันตกถูกเปลี่ยนไปโดยมุ่งเสนอเทคนิคการเขียนแบบใหม่ ๆ ที่ทำท่ายการเขียนแบบเดิมมาในรูปของการวิเคราะห์ นอกจากนี้ยังมีการเรียกร้องให้ผู้เขียนรับผิดชอบงานของตนเองมากขึ้น และเริ่มมีบรรยากาศคึกคักขึ้นเมื่อมีหน่วยงานต่าง ๆ สนับสนุนจัดตั้งรางวัลให้แก่ักเขียน เช่น ในปี พ.ศ. 2511 กฤษณา อโศกสิน ได้รับรางวัลองค์การ ส.ป.อ จากนวนิยายเรื่อง เรือมนุษย์ จดหมายจากเมืองไทยของโบตัน เขาชื่อกานต์ของสุวรรณีย์ สุคนธา และในปี พ.ศ. 2515 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของรางวัล ส.ป.อ. นวนิยายเรื่อง ตะวันตกดินของกฤษณา อโศกสิน ได้รับรางวัลอีกครั้ง และในปีเดียวกันสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยเริ่มให้รางวัลนวนิยายดีเด่น เรื่อง วงเวียนชีวิต และข้าวนอกราของลีฟ้า สมาคมผู้พิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทยตัดสินให้ แต่คุณครูด้วยคมแฝกของนิมิตร ภูมิถาวร ได้รับรางวัลนวนิยายดีเด่นปี พ.ศ. 2516 รางวัลต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดนักเขียนมีชื่อขึ้นมากมาย

รางวัลวรรณกรรมไทยเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง โบราณคดีสโมสร ขึ้น เพื่อส่งเสริมด้านการประพันธ์ การศึกษา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะกรรมการจะพิจารณาคัดเลือกหนังสือที่แต่งดีเพื่อรับพระบรมราชานุญาตประทับตราพระราชลัญจกร รูปมังกรคาบแก้วไว้ข้างหน้าหนังสือ เช่น เรื่องลิลิตยวนพ่าย ทวาทศมาสและนิราศพระยาตรัง เป็นต้น

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตราพระราชบัญญัติวรรณคดีสโมสรขึ้นเพื่อส่งเสริมการแต่งหนังสือดีเช่นเดียวกัน หลังจากนั้นก็มีหน่วยงานให้

การสนับสนุนเกิดขึ้นอีกหลายหน่วยงาน เช่น รางวัลหนังสือขององค์การยูเนสโก รางวัลวรรณกรรมขององค์การ ส.ป.อ. รางวัลวรรณกรรมไทยของธนาคารกรุงเทพ รางวัลทางวรรณคดีของมูลนิธิ จอห์น เอฟ. เคนเนดี แห่งประเทศไทย รางวัลในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ รางวัลมูลนิธิเสถียรโกเศศ-นาคะประทีป ฯลฯ และรางวัลที่ยิ่งใหญ่แห่งอาเซียนคือ รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์)

รางวัลซีไรต์ หรือ รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (Southeast Asia Write Award-SEA.Write) เป็นรางวัลที่ก่อตั้งโดยบริษัทการบินไทย จำกัดและโรงแรมโอเรียนเต็ล ร่วมกับกลุ่มบริษัทอิตัลไทย มูลนิธิจิม ทอมป์สัน ธนาคารกรุงเทพและมูลนิธิเอเชียให้การสนับสนุน รางวัลดังกล่าวมอบให้กับนักเขียนในกลุ่มประเทศอาเซียน 10 ประเทศ คือ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย บรูไน กัมพูชา พม่า ลาว เวียดนามและไทย คณะกรรมการจะพิจารณาผลงานจากงานวรรณกรรมประเภทนวนิยาย เรื่องสั้น กวีนิพนธ์และบทละคร รางวัลซีไรต์จัดว่าเป็นรางวัลที่ยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับนักเขียนทุกคน เพราะเป็นการประกาศความสามารถของตนเองไปสู่กลุ่มประเทศอาเซียน มีนักเขียนหลายท่านที่ได้รับรางวัลนี้ เช่น นวนิยายเรื่องลูกอีสานของคำพูน บุญทวี กวีนิพนธ์ เพียงความเคลื่อนไหว ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เรื่องสั้น ขุนทอง...เจ้าจะกลับมาเมื่อฟ้าสาง ของอัศศิริ ธรรมโชติ นวนิยายเรื่องคำพิพากษาของชาติ กอบจิตติ เรื่องสั้น ซอยเดียวกัน ของ วาณิช จรุงกิจอนันต์ ฯลฯ

วาณิช จรุงกิจอนันต์ ได้รับรางวัลซีไรต์ประเภทเรื่องสั้นในปี พ.ศ. 2527 วาณิชเป็นนักเขียนจากมหาวิทยาลัยศิลปากรที่เกิดขึ้นในช่วง 14 ตุลาคม 2516 อีกผู้หนึ่ง เป็นชาวบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี เรียนจบปริญญาตรีจากคณะจิตรกรรม ประติมากรรมและการพิมพ์ ปริญญาโท สาขาวิชาภาพพิมพ์จากประเทศสหรัฐอเมริกา เคยเป็นนักกลอนที่มหาวิทยาลัยศิลปากรแข่งขันชนะเลิศกลอนสดระดับอุดมศึกษา มีผลงานเรื่องสั้นตีพิมพ์ในหนังสือวรรณศิลป์ของมหาวิทยาลัย เริ่มเขียนคอลัมน์ประจำในหนังสือพิมพ์ประชาชาติรายวัน และมีชื่อเสียงจากงานเขียนเรื่องจดหมายถึงเพื่อน เขียนขึ้นระหว่างไปศึกษาต่อประเทศสหรัฐอเมริกา โดยตีพิมพ์ลงในหนังสือ ลลนา หลังจากเมื่อได้รับรางวัลซีไรต์จากเรื่องสั้น ซอยเดียวกัน ทำให้เส้นทางความเป็นนักเขียนของวาณิช จรุงกิจอนันต์ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักอ่านอยู่แล้วยิ่งกลับทวีคูณมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการได้รับรางวัลในครั้งนี้เป็นเรื่องที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางถึงความเหมาะสมและไม่เหมาะสมกับรางวัล โดยมีใบปลิวต่าง ๆ ออกมาโจมตีอ้างว่าได้รับรางวัลตามใบสั่งทางโทรศัพท์ แต่ใน

ส่วนของคณะกรรมการพิจารณารางวัลได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องสั้นของเขาที่ได้รับรางวัลครั้งนี้ในทางชื่นชมทั้งสิ้น เช่น

นวนิธิ (อ้างถึงในวาทิช 2537ก: 291) กล่าวถึงชอยเดียวกันว่า “ผู้เขียนได้เสนอเนื้อหาทางความคิดที่มีคุณค่าต่อสังคมไทย กลวิธีการเขียนกลมกลืนกับเนื้อหาและยังมีจุดเด่นทางวรรณศิลป์และเอกลักษณ์ของไทยสอดแทรกอยู่ด้วย” นอกจากนี้สุนัทร (อ้างถึงในวาทิช, 2537ก: 291) ซึ่งเป็นคณะกรรมการอีกท่านหนึ่งยังได้กล่าวถึงชอยเดียวกันว่า

จากที่เคยคัดเลือกด่านจับปลาน้ำจืดมาหลายปีแล้วมาตัดสินใจมีความรู้สึกแทนผู้อ่านทั้งหลายและการตัดสินครั้งนี้เป็นเรื่องยากมาก เพราะฝีมือของนักเขียนเท่าเทียมกัน อ่านชอยเดียวกันของวาทิชหลายทีแล้วเปรียบเทียบกับของคนอื่น ๆ เห็นว่าเขามีจุดเด่นทางวรรณศิลป์มากกว่า มีความหลากหลายซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่เสนอต่อผู้อ่านไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพลงใบไม้หรือสี่สิบห้าบาท ซึ่งมีความกล้าและความแปลกที่ให้อะไรอยู่ คือรวม ๆ แล้วเขาเป็นคนเขียนได้หลายแบบ

ผลงานของวาทิช จรุงกิจอนันต์มีหลากหลายประเภท อาทิ นวนิยาย เรื่องสั้น บทกวี บทละคร บทภาพยนตร์ หนังสือสำหรับเด็ก ฯลฯ ซึ่งได้รับรางวัลจากหลาย ๆ องค์กรมาแล้วทั้งสิ้น วาทิช จรุงกิจอนันต์ ยึดอาชีพเป็นนักเขียนอิสระและมีผลงานเขียนคอลัมน์ประจำให้กับหนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ อีกทั้งเป็นหัวหน้าแรงสำคัญของบริษัทแกรมมี่ที่ผลิตผลงานด้านเขียนบทภาพยนตร์ที่โด่งดัง เช่น สี่ยอดกุมาร สิงห์ไกรภพ แม่เบี้ย คู่กรรม จักรยานสีแดง ฯลฯ

หลังจากที่วาทิช จรุงกิจอนันต์ได้รับรางวัลซีไรต์แล้ว ผลงานการเขียนเรื่องสั้นออกมามากด้วยเหตุผลที่หันไปเขียนบทละคร โทรทัศน์และเขียนคอลัมน์ประจำให้กับหนังสือพิมพ์มติชน นักอ่านปัจจุบันจึงไม่ค่อยมีใครได้รู้จักเขามากนัก แต่ผลงานในอดีตที่ปรากฏแก่สายตาของผู้อ่านผู้ฟังและผู้ชมยังคงเป็นที่ชื่นชอบและกล่าวขวัญถึงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะนวนิยายเรื่องแม่เบี้ยที่นำไปทำเป็นภาพยนตร์ ทำให้ ภัสสร บุญเกียรติ ก้าวขึ้นสู่การเป็นนางเอกภาพยนตร์ที่เป็นที่รู้จักกันทั่วประเทศและรวมเรื่องสั้น ชอยเดียวกัน ที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมซีไรต์ ผู้วิจัยได้รับอิทธิพลจากการติดตามอ่านงานเขียนของวาทิช จรุงกิจอนันต์ ในนิตยสารสตรีสาร พบว่างานเขียนของวาทิช จรุงกิจอนันต์ เมื่อได้อ่านแล้วมีข้อที่น่าสนใจเกี่ยวกับการใช้ภาษาในงานเขียนของ วาทิช จรุงกิจอนันต์ ซึ่งมีลีลาในการใช้ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและไม่เหมือนใคร เป็นคนกล้าใน

การสร้างสรรค์วิธีการเขียนที่แปลกใหม่ และมีถ้อยพรรณาสอย่างหลากหลาย เป็นนักเขียนที่เขียนเรื่องได้หลายประเภท จนได้รับรางวัลมาแล้วทั้งประเภทเรื่องสั้น นวนิยาย หนังสือเด็ก บทละครโทรทัศน์ บทภาพยนตร์ บทกวี ฯลฯ จนได้รับฉายาว่า นักเขียนโซว์ห่วย ซึ่งจำไม่ได้ว่าใครตั้งฉายานี้ให้ แต่ตัววณิชคิดว่าเป็นชื่อที่เหมาะสมกับเขามากที่สุด

ปัจจุบันวณิช จรุงกิจอนันต์ผู้เขียนในหนังสือเล่มนี้ทั้งหมด เนื่องจากมีผลกระทบจากการฉ้อโกงซื้อขายหุ้นระหว่างบริษัทแกรมมี่และหนังสือพิมพ์มติชน

ด้วยคุณค่างานวรรณกรรมของวณิช จรุงกิจอนันต์ ดังกล่าวมาแล้วนั้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลงานของวณิช จรุงกิจอนันต์ ในด้านลีลาภาษาที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวที่ทำให้เขายังคงมีอาชีพเป็นนักเขียนอิสระอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลีลาภาษาในงานเขียนของวณิช จรุงกิจอนันต์ ด้านการใช้ถ้อยคำ การใช้คำให้เกิดภาพ การใช้ประโยค น้ำเสียงและท่าทีของผู้แต่ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงลีลาภาษาในงานเขียนของวณิช จรุงกิจอนันต์
2. เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมของนักเขียนคนอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษางานเขียนของวณิช จรุงกิจอนันต์เฉพาะบทร้อยแก้ว ดังนี้
 - 1.1 ประเภทเรื่องสั้น “ ซอยเดียวกัน”
 - 1.2 ประเภทนวนิยาย จำนวน 2 เรื่อง

1.2.1 แม่เบี้ย

1.2.2 เทหสน์ดาว

1.3 ประเภทสารคดี จำนวน 3 เล่ม

1.3.1 จดหมายถึงเพื่อน

1.3.2 เพื่อนผู้อยู่ในบ้าน

1.3.3 ศาสตร์นิยายและเรื่องสั้น

1.4 ประเภทหนังสือรวมเล่มจากคอลัมน์ประจำ จำนวน 5 เล่ม

1.4.1 ซอยซีไรต์

1.4.2 ลูกทุ่ง โรงถ่าย นิยายรัก

1.4.3 โรงจําความรัก และเล่าเต็ง

1.4.4 กระเทียมเขียว

1.4.5 แกว่งปาก(กา)หาทะเลลิว

1.5 ประเภทบทความประจำ

นิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ฉบับปี พ.ศ. 2548 (ม.ค.-ก.ย.) จำนวน 35 เล่ม

2. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบเฉพาะเจาะจง

3. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษางานเขียนของวาทิช จรุงกิจอนันต์ ในด้านลีลาภาษาดังนี้

3.1 ด้านการใช้ถ้อยคำ

3.2 ด้านการใช้คำให้เกิดภาพ

3.3 ด้านการใช้ประโยค

3.4 ด้านน้ำเสียงและท่าทีของผู้แต่ง

นิยามศัพท์

วาทิช จรุงกิจอนันต์ หมายถึง นักเขียนไทยคนที่ 6 ที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) จากผลงานรวมเรื่องสั้น “ชอยเดียวกัน”

งานเขียนของวาทิช จรุงกิจอนันต์ หมายถึง งานเขียน ได้แก่ เรื่องสั้น นวนิยาย สารคดี บทความในคอลัมน์ต่าง ๆ ฯลฯ

ลีลาภาษา หมายถึง วิธีการใช้ภาษาเพื่อแสดงออกในการประพันธ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของนักเขียนแต่ละคน เช่น การใช้ถ้อยคำ สำนวนโวหาร การสร้างประโยคและการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ